

Lietuvos Respublikos Sveikatos reikalų komitetui

2026 m. balandžio 21 d., Nr. 25-060VK

DĖL SIŪLYMO APRIBOTI NEALKOHOLINIŲ GĖRIMŲ PREKYBĄ (DĖL XVP-893(2))

Lietuvos verslo konfederacija (toliau – LVK) teikia pastabas dėl Lietuvos Respublikos maisto įstatymo Nr. VIII-1608 6¹ straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XVP-893(2) (toliau – Įstatymo projektas), kuriuo siūloma drausti asmenims iki 18 metų parduoti nealkoholinį alų, nealkoholinį vyną ir nealkoholinį sidrą. LVK, vienijanti gėrimų gamintojus, tiekėjus ir prekybos įmones, **ragina Įstatymo projektui nepritarti**, nes siūlomas reguliavimas nėra pagrįstas duomenimis, rizikos vertinimu bei tiesiogiai prieštarauja alkoholio kontrolės politikos tikslams.

1. Nei Įstatymo projektas, nei Vyriausybės išvada nėra grindžiami realia rizikos visuomenės sveikatai analize

Nealkoholiniai gėrimai savo sudėtimi prilygsta įprastiems gaiviesiems gėrimams. Juose esantis alkoholio likutis yra tapatus natūraliai fermentuotiems maisto produktams – girai, kombučiai, kefyrai ar rūgpieniui – ir pagal maisto saugos standartus neturi žmogaus organizmui neigiamo poveikio, susijusio su alkoholio vartojimu. Šie gėrimai nėra laikomi alkoholiniais gėrimais ar kitaip visuomenės sveikatai žalingais produktais nei pagal Lietuvos teisę, nei pagal Europos Sąjungos teisę.

LVK pabrėžia, kad ES teisėje yra įtvirtinta, kad maisto produktų ribojimas reguliavimas privalo būti grindžiamas rizikos vertinimu, paremtu patikimais ir objektyvia moksline informacija, siekiant užtikrinti aukštą vartotojų sveikatos apsaugos lygį.¹ Maisto produktų reguliavimas turi būti grindžiamas rizikos analize, moksline informacija ir proporcingumu. Tokia informacija aiškinamajame rašte nėra pateikta, tad siūlomas draudimas neatitinka esminės Maisto saugos reglamento sąlygos. Tai savo išvadoje pažymėjo ir Teisės departamentas.

Šis reguliavimas ir negali būti grindžiamas patikimais ir objektyviais moksliniais duomenimis, nes nėra mokslinio konsensuso dėl nealkoholinių alternatyvų alkoholiniams gėrimams poveikio visuomenės sveikatai. 2023 m. Pasaulio sveikatos organizacijos (toliau – PSO) literatūros apžvalgoje² apie nealkoholines alkoholinių gėrimų alternatyvas visuomenės sveikatos kontekste daroma pagrindinė išvada – šiuo metu trūksta pakankamų ir nuoseklių įrodymų apie nealkoholinių ir mažo alkoholio kiekio gėrimų poveikį visuomenės sveikatai. Pačioje apžvalgoje konstatuojama, kad įrodymai yra riboti ir nevienareikšmiai, o bendras poveikis alkoholio vartojimui ar galima žalai išlieka neaiški. Dokumente taip pat aptariama, kad tam tikromis sąlygomis šie produktai gali pakeisti stipresnius alkoholinius gėrimus ir būti siejami su mažesniu bendru suvartoto alkoholio kiekiu. Todėl PSO literatūros apžvalga nepateikia aiškios išvados, jog nealkoholiniai gėrimai savaime didina riziką ar kad jų prekyba turėtų būti ribojama taip, kaip ribojama alkoholinių gėrimų prekyba.

¹ 2002 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 178/2002, kuriuo nustatomi maistui skirtų teisės aktų bendrieji principai ir reikalavimai (Maisto saugos reglamentas)

² <https://iris.who.int/server/api/core/bitstreams/a75a35b1-d8eb-4317-ad05-c4e2a741caff/content>

LVK taip pat atkreipia Jūsų dėmesį į tai, kad Vyriausybė priimdama savo sprendimą, lydinčiuosiuose dokumentuose vadovavosi selektyviu minėtos literatūrinės apžvalgos citavimu ir selektyviai atrinktais moksliniais tyrimais dėl nealkoholinių gėrimų poveikio nepilnamečiams asmenims. Vyriausybė iš esmės preziumavo, kad nealkoholiniai gėrimai yra „vartai“ į alkoholio vartojimą, niekaip nepagrįsdama tokios savo nuomonės, ir ignoravo esminius tyrimus apie nealkoholinių gėrimų alternatyvų alkoholiniam gėrimams poveikį nepilnamečių asmenų sveikatai.

Viešai prieinami jaunimo vartojimo tyrimai nepatvirtina teiginio, kad nealkoholiniai gėrimai veikia kaip „vartai“ į alkoholio vartojimą. Nacionalinės apimties Japonijoje atliktas tyrimas³, kuriame dalyvavo daugiau kaip 100 000 7–12 klasių mokinių, tikrino hipotezę, ar nealkoholiniai gėrimai yra pradedami vartoti anksčiau nei alkoholis, ir ar jie gali tapti pirmuoju žingsniu alkoholio vartojimo link. Ši prielaida buvo analizuojama remiantis realiu paauglių elgesiu – vertinant tiek šių gėrimų ir alkoholio vartojimo paplitimą, tiek jų vartojimo pradžios seką. Tyrimo duomenys parodė, kad daugumos paauglių alkoholis buvo vartotas anksčiau nei nealkoholiniai gėrimai. Kitaip tariant, nealkoholiniai gėrimai šiuo tyrimu nebuvo nustatyti kaip alkoholio vartojimą skatinanti priežastis tarp 7–12 klasių mokinių.

Nyderlanduose 2025 m. atlikto tyrimo⁴ duomenys parodė, kad 46 proc. 12–16 metų apklaustųjų paauglių buvo bent kartą išbandę nealkoholinius gėrimus, o 8 proc. nurodė juos vartojantys kas savaitę. Tyrėjai taip pat priėjo išvadą, kad nealkoholinius gėrimus vartojančių paauglių profilis buvo panašesnis į visiškai nevartojančius alkoholio asmenis, nei į alkoholį vartojančius bendraamžius. Kitaip tariant, nealkoholinius gėrimus vartoję paaugliai neturėjo alkoholio vartojantiems bendraamžiams būdingo rizikos profilio, paprastai siejamo su ankstyvu ar probleminiu alkoholio vartojimu.

Tai – tik keli pasirinkti tyrimai, kurie parodo, kad šiuo metu turima mokslinė informacija neleidžia teigti, kad nealkoholiniai gėrimai savaime veikia kaip „vartai“ į alkoholio vartojimą, nors tyrime pažymima, kad tyrimo išvadoms pagrįsti būtini ilgalaikiai tyrimai.

2. Siūlomas reguliavimas prieštarauja Alkoholio kontrolės politikos principui

Kol nerimaujama apie neva tai alkoholinių gėrimų „normalizavimą“, LVK pabrėžia, kad alkoholiniai gėrimai visuomenėje jau yra socialiai ir kultūriškai įsitvirtinę, ir todėl nealkoholinės alternatyvos yra svarbios alkoholinio kontrolės politikos tikslams pasiekti. Priešingai nei teigiama, nealkoholiniai alkoholinių gėrimų pakaitalai yra sukurti tam, kad keistų nusistovėjusias kultūrines normas, dėl ko įstatymų leidėjas Alkoholio kontrolės įstatymo 3 str. 1 d. 9 d. yra įtvirtinęs alkoholio kontrolės politikos nealkoholinių gėrimų prekybos ir gamybos skatinimo principą.

Nealkoholiniai gėrimai yra viena iš alternatyvų, padedančių mažinti alkoholio vartojimą. Nealkoholinis alus ir kiti panašūs gėrimai paprastai vartojami brandžių vartotojų, kurie renkasi šiuos gėrimus be alkoholio, siekdami atsisakyti ar sumažinti alkoholio vartojimą. Įvedus draudimą ir amžiaus tikrinimo pareigą, šių produktų prieinamumas būtų nepagrįstai ribojamas, o pats amžiaus tikrinimas sudarytų klaidingą visuomenei įspūdį, kad nealkoholiniai gėrimai prilygsta alkoholiui ar kelia su juo susijusią sveikatos riziką. Tokia tvarka apsunkintų šių gėrimų

³ <https://academic.oup.com/alcalc/article-abstract/52/3/351/2333819>

⁴ <https://link.springer.com/article/10.1007/s11469-025-01515-0>

įsigijimą visiems vartotojams ir mažintų jų patrauklumą, nepaisant valstybės politikos krypties skatinti nealkoholinių gėrimų prieinamumą.

3. Siūlomas reguliavimas iškreiptų konkurencines sąlygas nealkoholinių gėrimų rinkoje

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad siūlomas reguliavimas kelia konkurencijos ribojimo riziką: kadangi pvz. nealkoholinis šampanas yra savo esme alkoholinio gėrimo – šampano – nealkoholinė alternatyva, ši patektų po siūlomu reguliavimu. Savo esme, kai kurie produktai, kuriais taip pat kai kurie gamintojai siekia keisti kultūrinę normą dėl alkoholio asociacijos su pramoga ar prabanga (kaip pvz. šampanas), nėra laikytini alkoholinio gėrimo nealkoholine alternatyva (pvz., kombūčia, putojanti arbata) ir nepatektų po siūlomu reguliavimu. Nepaisant to, kad abu produktai yra iš esmės nealkoholiniai gėrimai ir abu netgi gali būti itin panašiose pakuotėse, kurios tradiciškai yra asocijuojamos su pvz. šampano pakuote, reguliavimas šiems itin panašiams nealkoholiniams gėrimams būtų skirtingas. Jei siūlomas reguliavimas būtų priimtas, tai iškreiptų konkurencines sąlygas nealkoholinių gėrimų rinkoje, tame tarpe ir dėl to, nes valstybė siųstų signalą ir stigmatizuotų vienus nealkoholinius gėrimus, o kitų – ne.

4. Nealkoholinių gėrimų gamintojai ir pardavėjai baiminasi ne dėl pardavimų nepilnamečiams asmenims praradimo, o dėl produktų stigmatizavimo ir nepagrįstos administracinės naštos

LVK pabrėžia, kad nealkoholinių alternatyvų alkoholiniams gėrimams gamintojai ir pardavėjai nesiekia parduoti alkoholinių gėrimų nepilnamečiams asmenims. Nepilnamečiai asmenys, tikėtina, įsigys mažai mažą dalį visų nealkoholinių alternatyvų. Būtent dėl to LVK prieštarauja įstatymo projektui, nes juo siūlomas reguliavimas iš esmės stigmatizuotų nealkoholines alternatyvas alkoholiniams gėrimams ir siųstų signalą vartotojams, kad šie gėrimai yra žalingi.

Be to, nepaisant to, kad siūloma priemonė, LVK nuomone, turėtų priešingą efektą visuomenės sveikatai, dėl jos papildomą administracinę naštą patirtų ir prekybos įmonės: reiktų prisitaikyti prie reguliavimo, taip pat augtų atvejų, kai savitarnos kasose reikia kasininko įsikišimo, skaičius. Dėl atitikties netikslingam reguliavimui taip pat augtų rizika prekybos įmonėms patirti baudas dėl pvz. klaidos tikrinant asmens dokumentus. Visa tai didintų prekybos įmonių veiklos kaštus ir mažintų veiklos efektyvumą.

Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, LVK ragina Sveikatos reikalų komitetą nepritarti įstatymo projektui.

Dėkojame už bendradarbiavimą.

Pagarbiai

Generalinė direktorė

Ineta Rizgelė